

POSLEDNÍ RIVALKA COCO CHANEL

Příběh slavných
návrhářek Coco Chanel
a Elsa Schiaparelli

JEANNE
MACKINOVÁ

Legendární rivalita Coco Chanel a Elsy Schiaparelli přinesla světu úchvatné módní kreace, ale také výrazně zasáhla mnoho životů...

Mladá Američanka Lily Sutterová přijíždí v roce 1938 z Londýna do Paříže, aby přišla na jiné myšlenky po tragické smrti milovaného manžela. Její mladší bratr ji vezme do salonu Elsy Schiaparelli – návrhářky z bohaté italské židovské rodiny, která se pohybuje v levicových kruzích a otevřeně podporuje antifašisty.

Lily nadchne oslnivý svět elegantní módy i návrhářka sama. Brzy se seznámí i s její rivalkou Coco Chanel, která se na rozdíl od Elsy vypracovala z naprosté chudoby a neváhá využívat své kontakty s německým režimem pro vlastní prospěch. Lily se zapojuje do jejich světa a sleduje souboj dvou žen, pro něž je móda vším.

Zatímco v Paříži vznikají nádherné módní kolekce, všude kolem se schyluje k válce s Německem a válečné soukolí již brzy ovlivní i zářivý svět pařížské módy.

Jeanne Mackinová

POSLEDNÍ RIVALKA COCO CHANEL

Jeanne Mackinová

POSLEDNÍ RIVALKA COCO CHANEL

Román
o Else Schiaparelli a Coco Chanel

Přeložila
Věra Kotábová

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

The Last Collection © 2019 by Jeanne Mackin

Published by Berkley, Penguin Random House LLC, USA

Translation © Věra Kotábová, 2020

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2020

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-502-9 (ePub)

ISBN 978-80-7625-501-2 (pdf)

ISBN 978-80-7625-099-4 (print)

Steveovi

PRVNÍ ČÁST

MODRÁ

* * *

Ze tří základních barev je modrá nejparadoxnější: je barvou touhy a smutku, a zároveň radosti a naplnění. Když je člověk v noci na lodi, modrá voda splývá s modrou oblohou, takže modrá je tím pádem také barvou míst bez hranic, bez okrajů.

Pokud se do ohně vhodí sůl, plameny zmodrají. Solí posypaná rána zabolí, zintenzivní bolest. Když vidím, jak se ostatní líbají a objímají, je to jako sůl přisypaná do mých ran a bolest ve mně hoří modrým plamenem.

Modrá představuje rozpory v srdci, potřebu být milován i oslavován a touhu po svobodě.

Modrá byla barvou róby od Worthe, kterou malá Elsa našla na půdě domu na jednom římském náměstí, i barvou přebalů šestákových vydání červené knihovny, které Coco Chanel objevila v podkroví sirotčince.

Modrá zapříčinila, že odvážná barva Elsy Schiaparelli, ostře růžová neboli šokující růžová, jak ji nazvali novináři, působila tak mimořádně: modrá byla přimíchána do růžové a plachý ruměnec se tak stal elektrickým výbojem. Schiaparelliová dokázala změnit dívčí růžovou v barvu svádění právě tím, že do ní dodala stopu modré.

A každý červnový den je v Paříži blankytně modré nebe.

Budu vám vyprávět příběh o módě a politice. A samozřejmě o lásce. Tři témata jako tři primární barvy.

JEDNA

NEW YORK, 1954

„To je pro tebe.“ Sekretářka galerie Liz mi podala telegram. Bleděmodrý papír, tučné modré písmo. Převracím ho v rukou pořád dokola. Za války jsme se naučili lekat se každého telegramu. Sice už je po válce a všichni, kdo se měli vrátit, jsou doma, ale strach v nás zůstal, ten děs, že si zase přečteme něco jako *S lítostí vám musíme dát na vědomí...*

„Ty to neotevřeš?“

„Ale jistě.“ Váhám. Jediní lidé, které jsem milovala a kteří mi ještě zbyli, jsou tady v centru, jen pár bloků ode mě. Kdyby se jim něco stalo, telegram by nebyl zapotřebí, někdo by mi zatelefonoval. *Tak už to otevři*, poručila jsem si.

Posadila jsem se na dřevěnou bednu a nakrátko ostříhanými nehty roztrhla papír. Pořád jsem si připomínala, že telegramy někdy obsahují i dobré zprávy. Může se to stát.

Vzkaz byl stručný: *Prijed do Parize. Potřebuju se s tebou sejít. Schiap*

Elsa Schiaparelli. Samozřejmě že posílá telegram, místo aby se odhodlala k transatlantickému hovoru. Nejde o peníze, ale o jednu z jejích četných fobií a předsudků – nesnáší telefony. Všechnen ruch v galerii na Madison

avenue, údery kladiva, zvuk roztahovaných a zase stáčených měřicích pásem, posunování žebříků po podlaze, to všechno se rozplynulo. New York zmizel a já jsem zase v Paříži.

Zavřela jsem oči a vybavila si harmoniku hrající na rohu ulice Saint-Honoré *Parlez-moi d'Amour*, Schiapin chraplavý smích, když o něčem žertovala se svou asistentkou Bettinou. Nejčastěji pomlouvaly Coco Chanel, její hlavní rivalku. Taky mi na mysli vytanul Charlie, okouzlující v tmavém smokingu, a blondatá sexbomba Ania, jak si něco důvěrně šeptají v baru v Ritzu. Chuť silné kávy, vůně kváskového chleba, barvy, třpyt Eiffelovky a středověká krása barevných vitrážových oken ve vsudy přítomných kostelech.

Jak je to dlouho? Když jsem se tenkrát poprvé v Paříži setkala se Schiap, bylo mi pětadvacet a jí čtyřicet osm, byla tedy jen o devět let starší, než jsem já teď. Tenkrát jsem si myslela, že je stará, což si ona samozřejmě nikdy nepřipouštěla. „Ženy nestárnou, pokud nosí nové šaty,“ poučila mě jednou. „Dospělé ženy se pochopitelně nesmějí oblékat jako děvčata, ale zároveň nesmějí přijímat věk jako nevyhnutelnou věc. Tak to v módě nefunguje.“

Po válce se naše cesty rozešly, chtěly jsme pokračovat ve vlastním životě. Navázat na to, co válka přerušila, pokusit se najít, co jsme ztratily. Cesty zpátky ovšem nebylo. Čas je veličina, která letí jako šíp dopředu, nikoli dozadu. Tuhle moudrost mě život naučil. Přílišné ohlížení způsobí, že člověk zkamení jako Lotova žena, jako sůl, která hoří modrým plamenem.

Ale i tak, pročpak mě Schiap asi „potřebuje“ vidět? Pročpak jen „nechce“, proč mi to jednoduše nepřikáže, jak má ve zvyku? V žádném jejím vzkazu obvykle nechyběl dotek dramatickosti, náznak důležitosti a soustředění na sebe, jak už to u ambiciózních a velmi úspěšných lidí bývá. To drama si zasloužila, tahle slavná nebo

možná – jak by někteří řekli – neslavně proslulá Elsa Schiaparelli. Návrhářka nejkrásnějších a někdy také nejbizarnější ženských oděvů.

„Špatné zprávy?“ zeptala se sekretářka. Postavila na zem těžký dřevěný rám, který zrovna někam nesla.

„Ne, jen nevím přesně, o co jde,“ odvětila jsem, přelozila telegram a chystala se ho strčit do kapsy. „Je od staré kamarádky z Paříže.“

Zhluboka si oddechla. Zaměstnankyně galerie pana Rosenberga byla starostlivá osoba. Objímala lidi na potkání, a když se daly čekat špatné zprávy, popadla je za ruku. Měla jsem ji ráda a její bledé štíhlé ruce mi připomínaly Aniu.

„Paříž... tam bych se jednou ráda podívala. Ty jsi tam žila, vid?“

„Ano.“ To byly časy. „Už máme skoro hotovo. Co kdybychom toho pro dnešek nechaly?“ Potřebuju si promyslet ten telegram, rozhodnout se, co udělám.

„Ale vypukne to už v pondělí...,“ prohlásila docela znepokojeně. Bude to moje první samostatná výstava v Rosenbergově galerii a neměla bych to brát na lehkou váhu. Už jsem se účastnila několika skupinových výstav, a dokonce jsem i nějaké obrazy prodala, ale jestli tahle akce dopadne dobře... Uvidíme, mohlo by mě to docela nakopnout.

Liz pohlédla na telegram, který jsem stále držela v ruce. „Tak tedy dobrá,“ souhlasila váhavě.

„Doděláme to zítra, jen běž domů.“ To mi Schiap také jednou řekla, kdysi před lety. Život se rozpadá na části, které se opakují a vtahují mě zpátky.

Ozvěna jejích slov mě ale nevylekala. Jen mi v hlavě pořád zněl ten opakující se refrén. *Přijed' do Paříže. Potřebuju se s tebou sejít.* Přesně totéž mi před šestnácti lety napsal můj bratr Charlie.

Samozřejmě že pojedu. Odmítnutí se nepřijímá – ani

tehdy, ani nyní. Jakmile se Liz pustila do úklidu, našla jsem kus papíru a začala si dělat seznam věcí potřebných pro dalekou cestu v rušném období. Zůstanu na vernisáž a pak odletím do Paříže. Před válkou oceán křižovaly parníky; dneska lidé létají. Je to levnější a taky rychlejší. Schiap byla jedna z prvních, kdo cestoval letadlem. Hrozně se jí líbilo, že mohla v pondělí snídat v Paříži a v úterý v New Yorku.

Liz složila štafle a ještě jednou na mě starostlivě pohlédla zpod brýlí, které nosila posunutě nízko na nose, stejně jako je nosila Coco Chanel, když si myslela, že se nikdo nedívá. Za okny kypěl v Madison avenue život. New York už se vzpamatoval z války. Police v lahůdkářstvích v sousedství galerie byly plné; výlohy v Bonvít Teller, Macy's a u Henriho Bendela přetékały zbožím. Město bylo ve formě jako pacient, který se po pár dnech strávených v posteli zotaví z chřipky a cítí se zdravý.

Dobře živěné děti s růžovými tvářemi pod čepicemi se procházely s matkami nebo chůvami; ženy měly kabáty a šaty podle poslední módy, zjevně od Diora nebo jeho napodobovatele; byl to typický new look, metry látky v kolových sukních, které signalizovaly bohatství a prosperitu a až přehnaně přeštipnutý pas zdůrazňoval ženskost.

Ženy v Madison avenue vypadaly vesele; jejich prostřednictvím móda vrátila svět k dřívější slávě nebo alespoň k normálu. To mě naučila Schiap. Šaty nejsou jen šaty. Jsou odrazem nálady, touhy, stavu duše a zviditelňují naše sny. Ženská silueta je metamorfózou snů a nadějí celých generací. Oděvy jsou alchymie, kámen mudrců, řekla by Schiap. Nebo druhá kůže, kterou jste si vybrali sami, umění transformace, jež na sobě nosíme.

Za války ženy zaplnily volná místa po mužích v municiích továrnách a dlouhé osamělé noci trávily hlídáním na střechách budov, aby včas odhalily blížící se messerschmitty. Ošetřovaly zraněné v Normandii

a v Ardenách. Ale to už skončilo. Ženy se vrátily domů a zakládaly rodiny. New York překypoval kočárky s miminky a batolaty a díky novým střihům prádla byly ženské hrudníky plné a špičaté jako výzbroj.

Ale každou chvíli jsem také zahlédla, jak za okny přešla jiná žena, v očích měla výraz, který mě nutil zamrkat: modř jejích očí zastíňovala trvalá a nenahraditelná ztráta. Moje oči vypadaly za války zrovna tak, poté co jsem otevřela svůj telegram začínající slovy *S lítostí vám musíme dát na vědomí...*

Vyhlížím z okna, dokud se Liz nevrátí z kanceláře a nezačne cinkat klíči. Naposledy, kdy jsem takhle stála a zírala z okna, to bylo na náměstí Vendôme, nikoli v Madison avenue a byl to výhled ze Schiapina butiku na ono elegantní podlouhlé náměstí, kde z vršku vysokého sloupu shlíží jako na přehlídce sám Napoleon a všichni jeho vojačci. Až na to, že Charlie už mezi nimi není... ani Ania... tolik už jich tam není a nebude.

Tak dobrá, Schiap. Poslechnu si, co máš na srdci. Třeba je to nějaký klípek o Coco Chanel, její staré rivalce? Při tom pomyšlení jsem se usmála. Bude to jako za starých časů, plných zlomyslnosti a legrace. Ne, nebude. Nic už nikdy nebude jako dřív. A pak jsem si vzpomněla na ještě dávnější časy, na ty dlouhé smutné dny, než jsem potkala Schiap, kdy jsem si myslela, že bez ohledu na své mládí už mám život za sebou.

ANGLIE, 1938

V životě existují okamžiky, kdy vám hvězdy prostě nejsou přátelsky nakloněné. Začíná to ráno spáleným toastem, pokračuje puštěným okem na nových punčochách a končí pocitem, že na vás celý vesmír naléhá, abyste se konečně rozhodli. To rozhodnutí ovlivní zbytek vašeho života. Zůstaň, nebo jdi.

Takový okamžik pro mě nastal 6. června 1938.

„Máš tu telegram,“ oznámil mi Gerald, školní lékař a můj nadřízený. Kdysi rovněž můj švagr, ale to už je pryč. Mezitím jsme dali vale všem rodinným poutům a čemukoli jinému než upjatému pozdravu, chladnému pokývnutí bradou, když jsme se míjeli na chodbě nebo se setkali, abychom probrali práci.

Telegram na jeho stole byl z Francie a někdo už ho otevřel. Od té doby, co jsem pracovala ve škole, Gerald předpokládal, že veškerá moje korespondence je služební a že si ji může přečíst. Tentokrát se mylil.

„Od bratra,“ dodal. Nepodal mi ho. Musela jsem se natáhnout a vzít si ho sama.

Jsem v Parizi. Chci te videt. Prijel jsem z Bostonu, budu tady pres leto. Sraz v Cafe les Deux Magots 9. cervna ve dve odpoledne. Charlie

Dvakrát jsem si to přečetla a pak telegram složila a strčila do kapsy.

„Samozřejmě nikam nepojedeš,“ konstatoval Gerald a vzhlédl od složky s lékařskými záznamy. „Aby ses setkala s bratrem.“ Měl ledový pohled. Nezazlívala jsem mu to ani jsem se nedivila. Pokud by byla situace opačná – kdybych si já myslela, že je zodpovědný za smrt mého bratra –, dívala bych se na něho stejně nepřátelsky, možná hůř a ještě bych na něj chrlila dračí dech.

„Že ne?“ zeptala jsem se.

„Vyučování ještě neskončilo. Semestr stále běží.“

„Jistě. Tady máš záznamy o docházce za minulý týden.“ Vedla jsem docházkové listy a další dokumentaci u dívek, které se zapsaly na moje hodiny umění, a Gerald je coby školní lékař pozorně pročítal. Internátní škola měla skvělou reputaci. Vzdělávala výjimečné dívky a starala se o ně, zvláště pak o ty, které měly nějaké

závažné či dlouhodobé zdravotní problémy. Bylo tu několik obětí zákeřné obrny, dívky s nejistou chůzí, které potřebovaly každodenní terapii a cvičení, a holka koktající tak, že jí skoro nebylo rozumět. Ve škole absolvovaly léčbu a zároveň si užívaly kontakt s vrstevnicemi.

K vedení docházky a dalších záznamů jsem se zavázala v pracovní smlouvě. Za to jsem na oplátku získala bydlení a stravu zdarma a slušný, byť ne úplně velkorysý plat. Před dvěma lety se to po Allenově pohřbu zdálo jako výhodné ujednání, protože jsem neměla ponětí, kde a za co budu žít. Když mi škola nabídla místo, vyřešila tím jedním rázem všechny moje problémy. A znamenalo to, že můžu zůstat tam, kde jsem byla s Allenem šťastná.

Jenže vedení těch záznamů mě brzy začalo tížit. Připadalo mi, že tím zrazuji důvěru, kterou ke mně dívky mají. Umění začíná jako niterný ponor do snů a tužeb a ty by měly zůstat soukromé až do chvíle, kdy je umělec odhodlaný ukázat svůj výtvar světu. Záznamy, které jsem odevzdávala Geraldovi, narušovaly tato tajemství i rozhovory, které jsme s dívkami v hodinách vedly. Co ta temná místa, která v sobě všichni máme, kam by ostatní se svými příkazy a zákazy neměli vstupovat, co ony freudovské teorie a nutkání?

Florrie, tichá dívka se zrzavými copánky, se včera přiznala, že si načrtla nahé mužské torzo, ale roztrhala ho ještě předtím, než ho někomu ukázala. *Příště mi to nejdříve ukaž*, vyzvala jsem ji. Ruce i nohy jsou těžké, všechny ty kosti a šlachy. Ostatní části těla jsou relativně snadné. Podívejte se na Michelangelovy sochy – prostá geometrie. Florrie, inteligentní dívka, se nechichotala. Za pár let se vdá. Stane se z ní matka, pilná zodpovědná manželka a nahoře v podkroví bude mít kufr se svými mladickými skicami.

„Máš to tenhle týden nějaké krátké,“ poznamenal Gerald, aniž se na mě podíval.

„Nebylo moc co psát.“ Rozhodně jsem mu nehodlala podat hlášení o Florriině zájmu o mužské tělo. „To je ale přišerné počasí, co?“ Okna bičoval déšť a stékal po nich ve smutných praménkách. *Nemám jezdit do Paříže? Když mě o to žádá Charlie?*

„Zahrada si bude lebedit.“ Gerald upíral zrak na úhledně srovnaná lejštra na psacím stole a nepatrně je posunovala a urovnával, aby dal najevo, že je schůzka u konce.

„Tolik zeleně,“ poznamenala jsem.

Zelená vzniká smícháním žluté a modré. Modrá jako nebe, žlutá jako slunce; *chloros* neboli zelená pro přírodu. A to je ten problém: jediné pravá přírodní zeleň je uvěřitelná. Všechny ostatní vypadají přesně jako to, čím ve skutečnosti jsou: imitace. Zelená je nespolehlivá. Je tolik špatných odstínů; zelená, v níž je příliš dominantní žlutá a která nakonec vypadá jako hojící se modřina, nebo naopak zelená, v níž je moc tmavě modré, která způsobuje dojem, že člověk vidí bouřkový mrak nad rozbouřeným mořem. Podle mě je zelená autentická jedině tehdy, když se žlutá smíchá s trochou černé, jakmile do ní přidáme malinko pigmentu ze spálených kostí. Oheň. Tolik toho v životě ovlivňuje oheň a destrukce.

„Cestování je touhle dobou obtížné,“ usoudil Gerald. „Všichni ti rakouští uprchlíci, kteří klepou na dveře různých ambasad.“

Hodiny smutně tikají. Z chodby slyšíme něčí chvatné kroky; některá z dívek se opozdila a spěchá do třídy. Prohlížím si vzorek na prošlapaném koberci a připadám si rozervaná mezi poslušností vůči Geraldovi a svými školními povinnostmi na straně jedné a rostoucí touhou setkat se s Charliem na straně druhé. Už je to dávno, co jsme se viděli naposled.

Gerald konečně vzhledne a já vidím v jeho tváři údiv: *Proč je ona naživu, když můj bratr zemřel?* Byla to moje chyba a je to neodpuštělné. Souhlasím s tím.

V jídelně jsem si se studentkami a kolegy dala vařeně hovězí a salát a pak se vrátila do ateliéru. Od té nehody, od Allenovy smrti, jsem nemalovala. Barvy by mě zradily, nevyšly by pravdivě. Pokusila jsem se tehdy o studii v modré, ale když to uschlo, byla to šedá, jen šedá a já nevěděla, zda se změnilo mé vidění anebo barvy. Cítila jsem se jako zpěvačka, která přišla o hlas a sice ví, co označují noty, ale není schopná ze sebe vydat zvuk. Smrt tohle dokáže; uchopit skutečnost je potom tak těžké jako snažit se zadržet vodu protékající mezi prsty.

Toho večera jsem se pokusila napnout si do rámu plátno a připravit podmalbu, abych zjistila, jestli to ještě vůbec dokážu. Zdálo se mi důležité nezapomenout řemeslo, třebaže schopnost tvořit mě opustila. Děvčata měla ve velkém sále taneční hodinu, popíjela ananasový punč a předstírala stejně jako kdysi já s Allenem, že jsou někdo jiný, někdo veselý, co se cítí slavnostně. Slyšela jsem, jak gramofon hraje píseň Freddyho Martina *Duben v Paříži*.

To byla jedna z Allenových oblíbených písní. Byla jsem z toho tak vyvedená z míry, že jsem podmalbu nanesla moc silně a plátno zničila. Rozhodla jsem se, že podruhé to už radši nebudu zkoušet. Proč bych měla plýtvat školními zásobami? Zhasla jsem, zamkla a přešla zšeřelým nádvořím do svého pokoje nad garážemi. Trochu to tam páchlo benzinem, ale měla jsem vlastní vchod, a tudíž pocit soukromí. Někde nedaleko zahoukala sova. V polích za úhlednými školními pozemky zaštekala liška a pak se ozvalo zaječí zavřeštění. Život a smrt na mírumilovném anglickém venkově.

Naslouchala jsem plíživé temnotě, tichému bubnování deště na střeše. Co kdybych přece jen jela do Paříže a setkala se s Charliem? Dovolila bych si krátkou chvilku štěstí. A už jsem to pocítila, ono bledě modro, které se ze mě nesměle dralo na povrch z moře šedi, ne ještě